

Ritselingen aan de rechterzijde

De exodus van ds. G. Wisse uit de Gereformeerde Kerken in 1920-1921

Inleiding

In november 1920 besloot een dorpspredikant de Gereformeerde Kerken in Nederland vaarwel te zeggen. Maandenlang bleef de gereformeerde pers in de ban van het afscheid van ds. Gerard Wisse van Driebergen en zijn overgang naar de Christelijke Gereformeerde Kerk. Veel dagbladen gaven in elke editie nieuwe informatie en evenals de weekbladen stonden ze bol van de polemische stukken. Verschillende bladen meldden dat er geen denken aan was dat alle ingezonden stukken konden worden geplaatst. Waarom treurden invloedrijke gereformeerde leidinggevenden over Wisses vertrek? Waarom waren de Gereformeerde Kerken in het geval van Wisse maandenlang in beroering? Grensverkeer tussen de verschillende kerkverbanden was er destijds immers wel meer. In voorgaande jaren waren enkele predikanten vanuit de Chr. Geref. Kerk de omgekeerde route als Wisse gegaan.

In dit artikel komen meerdere verklaringen aan de orde. Een ervan kan in de inleiding al niet ontbreken: Wisse (1873-1957) was niet zomaar een dorpsdominee. In de toenmalige Gereformeerde Kerken was hij een figuur van betekenis. Op het moment van zijn uitreden was hij al 22 jaar een spraakmakend predikant. Hij genoot een reputatie als debater. Meermalen had hij Abraham Kuyper bij openbare discussiebijeenkomsten vervangen. Overal in het land had hij over alle mogelijke politieke, maatschappelijke, ethische en theologische onderwerpen redevoeringen gehouden voor stampvolle zalen. In 1918 was zelfs de Laurenskerk te Rotterdam te klein voor de duizenden die hem wilden horen spreken over de ondergang van de eerste wereld.¹ Veel van zijn apologetische bijdragen waren in bewerkte vorm in een niet opdrogende stroom studies van de pers gerold. Tot in de hoogste regionen van de gereformeerde wereld had Wisse goede contacten. Abraham Kuyper had meermalen zijn publicaties aangeprezen. VU-hoogleraar W. Geesink noemde hem zijn vriend.² H.H. Kuyper bracht de

¹ *Het Nieuws* 20 april 1918.

² Zo ds. J.W. Gunst, geciteerd in *De Rotterdammer* 16 december 1920.